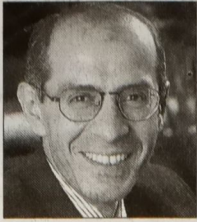

Köy romanı tartışmasına nokta

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Fakir Baykurt'un ölümünden sonra bir 'köy romanı' tartışması başladı. Fakat, bana, yörüngesinden saptırılmış bir arayış olarak görünüyor. Çünkü, Baykurt'un romancılığıyla ilgili saptamalar, zamanında olmuş bir tartışmaya gizli yanıtlar olarak sunuluyor ama tartışmanın ne olduğunu bilen yok. Üstelik, Baykurt'la ilgili olarak getirilen 'bireyi ıskalayanlar' sorgulaması ya da onun Türk köylüsünün bilinçaltını yazdığına dönük saptamalar hem zorlama ve yanlış, hem de o tartışmadan bütünüyle kopuk ve farklı şeyler.

Tartışma bir romancılık değil bir siyaset-ideoloji tartışması idi. Başlatan Attila İlhan'dır. İlhan, bir mülakatta köy romanlarını eleştirmiş, Fakir Baykurt da kendisine cevap vermişti. Bunun üstüne 1975'in Attila İlhan'ı, Yeni Ortam gazetesindeki köşesinde 'İlahi Fakir-i Pür Taksir' başlıklı unutulmaz yazısını yazmıştı.

Köy romancıları ve yandaşları bu romanların ideolojik perspektifini ve onu oluşturan 'solculuk' anlayışını 'ilericilik' olarak sunuyordu ve salt köylücülük olarak tanımlanan solculuğun sınırlarını Cumhuriyet ideolojisi çiziyordu. Cumhuriyet derken kastedilen de Milli Şef dönemi idi. O anlamda Köy Enstitüleri Cumhuriyet'in en önemli kurumları olarak yüceltiliyordu. Gene aynı şekilde Cumhuriyet'in temel ideolojik-kültürel yaklaşımı dogmatik bir anlayışla benimseniyordu. Tabii, o arada romanın kendi gerçeği göz ardı ediliyordu. Roman, 'tezli', 'didaktik', sadece sosyolojik bir 'veri' ve bir siyasal manifesto olarak tanımlanıyordu.

Tartışma buradan kopmuştur ve iki düzeyde gelişmiştir. Bir solculuk tartışmasına ilk kez Attila İlhan, Marxist bir perspektifle karşı çıkmıştır. Buna göre köy romancılarının başını çektiği köycülük anlayışı da Milli Şef döneminin temel ideolojik-siyasal tutumu da yanlıştır. Bir ilericiliğe değil, bir gericiliğe takabül eder. Özellikle sol-Marxist bir perspektif bu dönemi taşıyamaz. Toplumsal, kültürel, siyasal dönüşümün yörüngesiyle 1940'ların kültürel-ideolojik ve siyasal-ideolojik yaklaşımı birbiriyle kavuşamaz. Çünkü, birincisi kentliliği ve burjuvaziyi, o arada da esas olarak işçileşmeyi zorlarken öteki donmuş, gelişime en kapalı kesim olan köylülükle özdeşleşmiştir. Dolayısıyla da o ideolojinin geliştirdiği sol perspektif yanlıştır.

İkincisi, romanın kendi iç gerçeklikleri vardır. Romanın başka olgulara yönelmesi ancak bir soyutlama düzeyinde kalırsa kabul edilebilirdi. Roman için esas olan insan tekini (birey şart değil) çözümleyebilmesidir. Ayrıca roman bir dil ve anlatım bağlamıdır. Köy romanlarının sıradanlığı, romancılığın gereksindiği 'artizanlık'la bağdaşmaz. Roman üstünden siyaset yapılacak olsa da o roman, bu roman değildir. (Ekleyeyim, Yeni Ortam gazetesi bu yazılardan hemen sonra Attila İlhan'ın işine son verdi!)

Bu tartışma o yazarların 'iyi niyet'ine, toplumsal bilincine bir eleştiri getirmemiştir. Ama, hem romancılık, hem de Türkiye'deki solculuğun algılanması hususunda bir dönemeç oluşturmuştur ve köy romancıları o tarihten başlayarak susmuştur. Şimdi yeniden köy romanını aklama çabası sadece bir gölge boksudur. Geçmiş ola!